

АСОЦИАЦИЯ РОДИТЕЛИ

ДО
КОНСТИТУЦИОНЕН СЪД НА Р БЪЛГАРИЯ
к. д. № 3/2022 г.

СТАНОВИЩЕ

Относно: Искане за обявяване на противоконституционност на § 5 от Преходните разпоредби на Закона за изменение и допълнение на Семейния кодекс (Обн., ДВ, бр. 103/ 2020)

УВАЖАЕМИ КОНСТИТУЦИОННИ СЪДИИ,

С Определението си от 22 март 2022 г., Конституционният съд на Република България, по силата на чл. 20а, ал. 2 от ПОДКС, отправи покана до Сдружение „Асоциация Родители“, в качеството си на неправителствена организация, да представи становището си във връзка с отправеното искане от Омбудсмана за противоконституционност на § 5 от Преходните разпоредби на Закона за изменение и допълнение на Семейния кодекс (Обн., ДВ, бр. 103/ 2020) – предмет на конституционно дело № 3/2022 г. по описа на Конституционния съд за 2022 г., което е допуснато за разглеждане по същество.

От създаването си през 2001 г., Асоциация Родители винаги е полагала усилия да защитава интересите на родителите и децата по най-добрия възможен начин и в съответствие с българското и международното законодателство, като се води на първо място от най-добрия интерес на детето. За подготовката на

АСОЦИАЦИЯ РОДИТЕЛИ

настоящото становище работихме съвместно с д-р Петър Чаушев, който се обърна към нашата организация в качеството си на загрижен баща, който е имал възможността да подаде искове за оспорване на бащинство и за установяване на произхода именно благодарение на промените в Семейния кодекс.

На 22.03.2022 г. с Определение по к. д. № 3/2022 г. Конституционният съд допусна за разглеждане по същество искането на Омбудсмана на Република България за установяване на противоконституционност на § 5 от Преходните и заключителните разпоредби на Закона за изменение и допълнение на Семейния кодекс (ПЗР на ЗИДСК, обн. ДВ, бр. 103 от 04.12.2020 г.). Съгласно тази разпоредба за лицата, за които обстоятелствата, обуславящи правото на иск по чл. 62, ал. 1, изречение трето и ал. 5, изречение първо от СК, са били налице преди влизането в сила на този закон, сроковете за предявяване на съответните искове текат от влизането в сила на закона. Разпоредбата има процесуален характер – тя не обуславя самото материално право на иск, а урежда срока, в който то може да бъде упражнено. Предвиденият от законодателя преклузивен срок вече е изтекъл, следователно и към момента на образуване на конституционното дело нормата на закона е произвела своето действие.

Оспорената разпоредба е свързана с важно и дълго чакано изменение в чл. 62 от Семейния кодекс, уреждащ условията за оспорване на бащинство.

Алинея 1 на чл. 62 СК урежда възможността съпругът на майката чрез иск да оспори бащинството на роденото от брака дете (бащинството, установено по силата на законовата презумпция, уредена в чл. 61, ал. 1 и 2 СК), като докаже, че то не е могло да бъде заченато от него. Искът може да бъде предявен до изтичането на една година от узнаване на раждането. С изменението от 2020 г. ал. 1 е допълнена, като е предвидено, че ако обстоятелствата, опровергаващи бащинството, са узнали по-късно (след изтичане на една година от узнаване на раждането) по независещи от

АСОЦИАЦИЯ РОДИТЕЛИ

ищеца причини, искът може да бъде предявен до изтичане на една година от узнаване на тези обстоятелства, но не по-късно от навършване на пълнолетие на детето. Освен в отговор на обществената потребност от подобна уредба и с оглед защита на значими интереси, изменението дойде и като изпълнение на препоръките на Европейския съд по правата на човека (ЕСПЧ), дадени в решение му от 05.04.2018 г. по делото „Докторов срещу България“. В това решение изрично се подчертава, че ограничението на възможността да се оспори бащинството от момента на узнаване за раждането, а не от момента, в който жалбоподателят действително е узнал, че той може да не е баща на детето, независимо че по-късното узнаване може да се дължи на независещи от него причини, е твърде строго и непропорционално, като не отчита баланса на конкуриращите се интереси.

ЗИДСК от 2020 г. направи още едно много важно изменение в чл. 62. Създаде се нова ал. 5, с която за първи път се предостави правна възможност на трето лице, което претендира, че е биологичен баща на детето, да оспори установеното по силата на презумпцията или чрез припознаване бащинство. Това право се погасява с изтичането на една година от узнаване на раждането, като искът задължително трябва да се съедини с иск за установяване на произход. Тази промяна е важна, защото за първи път законодателството отчете и легитимния интерес на биологичния баща да установи своето бащинство. По този въпрос категорично се е произнесъл и Европейският съд по правата на човека в решението си по делото „Л.Д. и П.К. срещу България“. Европейският съд подчертава, че действащото към онзи момент българско законодателство извежда до крайност стремежа за стабилност на тези иначе деликатни отношения и абсолютизира установения произход, като напълно отрича възможността на биологичния баща да установи биологичното си бащинство, без да дава възможност да се отчитат конкретните обстоятелства и правата и интересите на всички засегнати страни. В отговор на тези критики и препоръки законодателят е предвидил възможност на трето лице, което твърди, че е биологичен

София 1111, ж.к. „Яворов“ бл.73, ап. 4

тел./факс +359 2 944 17 99

e-mail office@roditeli.org www.roditeli.org

АСОЦИАЦИЯ РОДИТЕЛИ

баща на детето да оспори бащинството, установено по силата на презумпцията или припознаване. Това право е ограничено на три основания:

- Искът за оспорване на произхода трябва задължително да бъде съединен с иск за установяване на произхода – следователно оспорването на произхода е единствено условие и предпоставка за установяване на биологичния произход.
- Искът може да се предяви в кратък преклузивен срок – 1 година от узнаване за раждането.
- Основателността на иска се преценява от съда не само върху доказаното биологично бащинство, а с оглед интересите на детето.

Именно чрез тези ограничения се осигуряват гаранции за баланса на конкуриращите се интереси и ценности - от една страна, на принципа за стабилност на произхода и от друга, водещото значение на биологичния произход, който в крайна сметка е в основата и на въведената законова презумпция за бащинство; от една страна, правото на личен и семеен живот на детето и от друга, правото на личен и семеен живот на бащата.

Оспорената разпоредба на § 5 от ПЗР на ЗИДСК не е противоконституционна и искането за нейната отмяна е неоснователно.

Неправилно е твърдението, че тази разпоредба се предвижда същинско обратно действие на нормите на СК. Нормата има процесуален характер и единствено променя (не продължителността, а само начало) срока, в рамките на който лицето, в чиято полза е възникнало материалното право на иск, може да го упражни пред съда. Срокът е и кратък – 1 година от влизане в сила на закона (при това този срок е изтекъл още през декември 2021 г., поради което твърдяната

АСОЦИАЦИЯ РОДИТЕЛИ

безкрайна несигурност в отношенията не е налице). С нормата не се преуреждат възникнали в миналото факти, които по силата на закона придобиват различно правно значение. Макар че част от аргументите се отнасят по-скоро за разпоредбата на чл. 62, ал. 1, изр. 3 и ал. 5 СК, Омбудсманът всъщност не е оспорил конституционосъобразността на тези правни норми. С разпоредбата на § 5 само се дава възможност (занапред) на лицата, за които основанията, предвидени в чл. 62, ал. 1, изр. 3 и ал. 5, изр. 1 СК, са налице, да предявят своето право, тъй като към момента, когато тези основания са възникнали, то не е уреждало такава възможност. Подобно разбиране се споделя и от Федералният конституционен съд на Германия (ФКС), който е имал възможност да се произнесе по сходен казус в свое Решение 1 по к.д. 1493/96 и Решение 1 к.д. 1724/01 на ФКС, съгласно което при предвиждане на срокове за упражняване на правото на оспорване законодателят трябва да гарантира че биологични бащи, които не са имали това право до този момент, следва да бъдат поставени в положение, при което ще бъде гарантирано правото им на оспорване. Даденото тълкуване от страна на ФКС ясно установява, че простото придаване на ретроактивно действие на нормата следва да бъде обмислено и преценено от страна на законодателя, така щото да не накърнява други, еднакво защитими права, ведно с най-добрия интерес на детето (или съответния възрастен), което в продължение на години е живяло с ясната представа за своя произход. В този ред на мисли, считаме, че законодателят е намерил справедлив и конституционосъобразен баланс между нормирането на ретроактивно действие на цитираните иски по чл. 62 от СК от 1 г. от влизане в сила на ЗИДСК и опазването на стабилитета на семейноправните връзки, предоставяйки възможността именно на съда да осъществи оценка на степента, до която едно производство за установяване на произход би било в интерес на детето. Нещо повече, установяването на биологичния произход не става по силата на закона, а в резултат на съдебен процес, изходът от който зависи от конкретната преценка на интереса на детето, чийто произход се цели да се установи.

София 1111, ж.к. „Яворов“ бл.73, ап. 4

тел./факс +359 2 944 17 99

e-mail office@roditeli.org www.roditeli.org

АСОЦИАЦИЯ РОДИТЕЛИ

Следователно оспорената разпоредба не просто не е противоконституционна, тя е правилна и справедлива. Новите законови разпоредби (чл. 62, ал. 5 и § 5 от ПЗР на ЗИДСК) дадоха правна възможност на много бащи да установят своето бащинство и шанс на много деца да познават своя действителен произход.

На база на това, Асоциация Родители **НЕ СЕ СОЛИДАРИЗИРА** с депозираното от Омбудсмана искане по чл. 150, ал. 3 от КРБ, въз основа на което е образувано настоящото к.д. № 3/2022 г., като подкрепя виждането, че текстът на § 5 от Преходните разпоредби на Закона за изменение и допълнение на Семейния кодекс (Обн., ДВ, бр. 103/ 2020) („§ 5 от ПР“) е конституционосъобразен и не противоречи на основните принципи и основните права на гражданите, залегнали в устоите на Конституцията.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ:

СНЦ „Асоциация Родители“ счита, че текстът на § 5 от Преходните разпоредби на Закона за изменение и допълнение на Семейния кодекс (Обн., ДВ, бр. 103/ 2020 г.) **НЕ следва да бъде прогласен за противоконституционен или противоречащ на основните принципи и основните права на гражданите, залегнали в устоите на Конституцията.**

29.04.2022 г.

ЯнаАлексиева,
Изпълнителен директор,
Асоциация Родители